

229763

Copiii în răsboiu

— Schițe din zilele de acum —

CĂRȚILE RĂȘBOIULUI.

Întocmite de A. Melin.

3.

Copiii în rășboiu

— Schițe din zilele de acum. —

De

Al. Ciura, A. Melin

și Toma Cocișiu.

Blaj—Balázsfalva, 1918.

TIPOGRAFIA SEMINARIULUI TEOLOGIC GR.-CAT.

229763

Nihil obstat.

Dr. Isidor Marcu
revizor.

Dela cei rămași acasă.

De A. Melin.

Iernile negre nu sunt plăcute nici când, căci apasă sufletul, îl strivesc. Norii mohoriți, grei, par oști de bălauri pân-ecoși, cari se lasă asupra pământului ca un blăstăm ceresc. Abia te tragi prin plodul drumului și prin noroiul vieții.

Nu prea ai vreme să bagi de seamă când trece ziua. Te scoli, te învârți de două-trei ori în casă, afară, și ceasul vechiu din perete vestește amiaza. Apoi puțin și e noapte iarăș. Un întunec umed, de care îl simți par'că nu numai cu ochii, ci și cu sufletul, cu inima, cu întreagă înința. Te cutremuri, când ieși pe prispă.

Iarna de acum însă, când lumea geme sub atâta osândă, e și mai apăsătoare.

Satul, sub creasta lui de deal cenușiu, pare o mână de paie într'un potop de tină. Casele sunt pleoștite, pomii de prin grădini înalță ramuri pustii în ceață, de pe cari picură lacrimi lungi, dese, în băltoacele de jos. Cele două biserici din grui sunt pătrunse și ele de apa și frigul văzduhului. Pe turnul uneia o pereche de corbi își tot caută așezământ, mișcând acuși o aripă, acuși alta. Fiind spre sară, cel puțin pe vale, prin mijlocul satului, mai vezi câte-o ființă. Ici colo, se deschide câte-o porțiță și apare vre-un moșneag sau vre-o femeie, ducând, de funie, la apă, o vacă cu capul plecat. Ori doi juncani, potoliți și ei de vreme și de hrana săracă. Răsună și câte-o vorbă domoală, înădușită parcă.

— Hai Viroană, hai!

Dela boltița cu ferestri cât palma a lui Simion, unde altfel nu se găsesc de vânzare decât cătrănițe și mai două-trei negoațe mărunte, iese o fetiță invălită toată într'o maramă groasă, veche, și o ia pe

sub gard, pe vale în jos, înotând prin tină. În opincuțe are multe cârpe, căci deabla le trage după sine, dar glodul tot o pătrunde la degete, căci bieteles opinci sunt sparte. Se vede că suferă, sărmana, căci e umedă pe la ochi și aproape scâncește. O mână și-o ține vârșită în sân, între hainuțe, iar în cealaltă duce sticla cu târguială: uleu de lampă, de patru bani.

Se grăbește cât poate, căci se face noapte acuzi, dar se păzește din greu la lunecușuri, căci de s'ar întâmplă să cadă e vai de lume: se sparge sticla și se varsă uleul și, atunci, Doamne, ar fi rău de tot. Căci i-a dat bine în grijă mamă-sa de-acasă:

— Maricuță, să nu cazi cumva să prăpădești uleul, c'atunci n'om avea sara lumină o săptămână întreagă, nu mai pot coasă și n-o să ai cămașă nouă pe Crăciun.

Și biata copilă se teme. Mai de mult slujba asta cu uleul n-o făcea Maricuța, ci o făcea tat'so sau nen'so, dar ei

acum nu-s acasă, ci-s duși la cătane, unde deva departe, acolo unde se bat. Dumnezeu știe unde sunt, nu știe nici mamă-sa; nici popa Luca nu știe, nici domnii dela cancelarie, că n'au mai scris nici o carte de când s'au dus.

Marica nu s'ar teme că lunecă și cade cu uleul, căci ea e cuminte și se știe feri de bălți, doar mamă-sa de câteori i-a zis că-i copilă mare acum, dar i-e frică de câni. Căci cânele e dobitoc hainstă după gard și tace, iar când te simte că treci, oricât ai păși de tiptil, odată izbucnește:

— Ham! ham-ham-ham!

Și așa de răstit latră câinii, așa de fioros! Ei nu aleg pe copil de omu' mare. Ce au câinii cu oamenii? Și mai ales, ce au ei cu copiii oamenilor? Fetele nu se hărăie nici când cu câinii și totuș dau și la fete.

Câni răi în sat are Cârciu, Toma de sub biserică și Nistoroaie. Aceia de te prind, tot te sfârtică. Pe mulți i-au și mușcat de picior.

Popa din deal încă are un cățel, mic și negru. Câne bun și de omenie. Ăla nici nu latră când te vede, ci dă din coadă și leagănă din cap. Te linge pe mână dacă-l lași. Pela poarta popii să tot treci.

Ce bine e că Nistoroaie șade în coastă și Cârciu departe! Dacă ar fi să treacă Marica pe acolo, n'ar ajunge acasă cu uleul și ar mai duce și vre-o plăcintă două pe polcuțe. Așa n'a lătrat-o decât cânele lui Crișu, țiganu', dar ăla nu se teme, că-i slab și jigărit.

Pe când a sosit mogândeața de copilă la poarta lor, aproape s'a inserat. Casa unde șed pare că nu are decât pereți, coperișul de paie afumate s'a făcut una cu văzduhul. Șura și cotețul par niște mătăhăli mari, negre, tot un trup, fără cap, fără ochi. Cuțali, cânele lor, tot un câne de omenie, nu chiar ca al popii, căci la străini dă, s'a adunat colac pe podmol și nu-și ridică capul decât rar, când aude ușa dela tindă și-l ajunge mirosu de mămăliguță caldă.

Ajunsă la ușă, copilul bate tare din picioare să se scuture de glod, apoi intră. În casă e întunec, mai ales prin colțuri și sub lavli. Pe vatră pâlpaie câteva grădele, făcând să joace limbi mari, roșii sub grindă, pe la icoane. Undeva, într'un colț, pe pat abunăseamă, se aud otrocăeli, șopote de copii, din când în când miorlăit plângător de pisică, rîs înfundat și răbufneli. Copiii n'au adormit încă și-'și trec vremea cum pot, sărăcuții de ei, în așteptarea mămăligii. O umbră mare se desprinde dela vatră și se apropie de fetița care a intrat.

— Ai sosit, Marica maichil?

— Sosit, mamă. Și n'am făcut nici o plăcintă. Nici nu m'am umplut de tină. Lângă poarta lui nenea Culiță eră să alunec, dar m'am prins de stâlp și n'am căzut. Nu m'a lătrat nici un câne. Și n'am vărsat uleul. Îmi coși acum cămașă nouă, mamă?

— Cos, dragă, cos.

Peste puțin, sub o grindă afumată,

neagră, într'un piron mare, atârnă lampa, cu fiacăra gălbuie, ascuțită. Lumina săracă, pe care o răspândește, umple casa, învăluind toate într'un văl palid, subțire.

Un pat mare, cu pernele până la grindă, cu pături țesute frumos, o masă de brad, câteva lăviți, un alt pat larg, aproape de vatră, icoane bătrâne, oale, vase, într'un cuiu o căciulă mare și un suman bărbătesc. Acestea din urmă stau ca zugrăvite, ca și când ar fi de lemn boit, nu le-a atins nimeni de multă vreme.

O femeie ca la patruzeci de ani, Catalina, se mișcă prin casă ca o stafie, îngrijind de cină. Pe patul de lângă vatră, cocoloșiți, în țoale, doi copii, mai mici ca Marica, rămân o clipă nemișcați la năvala luminii. Fac ochi mari, negri, apoi, se întorc iarăș către perete și dau din picioarele desculțe, cum ar bate notul, vara, în părăul morii. Ion, cel mai mărisor, bate și din mâni, ca și când aerul din casă ar fi o apă nevăzută. Cel mai mic, Minu, Simion, face și el asemenea,

dar nu se văd din hainele patului decât două palmuțe, cât două lăbuțe de gânsac... De sub un colț de perină lucește plând doi ochi de motan și mai la vale, pe sub trupșorul lui Minu, răsare un căpețel de coadă tărcată...

Marica s'a dat lângă vatră, aproape de foc, și-și prăjește mâinile. A pătruns-o frigul umed de afară și, după isprava ce-a făcut, e vrednică de-un pic de căldură dulce. De căzut n'a căzut în noroiu, dar hăinuțele ei totuși sunt numai stropi de ciorofleacă. Pe șoldul stâng are o pată cât un ban de hârtie, iar opinciile nu se mai cunosc dacă sunt de piele ori din turtă de meal. Câțiva stropi au trecut și de curele și s'au furișat pe sub cămășuță până la genunchii rotunjori. Se uită și dânsa la polcuța înpestrițată de glodul cenușiu și e mulțumită că a scăpat numai cu atâta. Se putea întâmpla, Doamne ferește, și mai rău: să vie acasă toată plăcintă. Ei, și ce se alegea atunci de uleu? Tot e bun Dumnezeu. Și nu-s chiar așa de răi nici cântii oamenilor.

În sfârșit, pe masa de sub lampă aburește mămăliga. Piseiul din pat mișcă din mustațe, apoi zbughește dintre copii și o ține ață la masă. Cuțuli de afară a simțit și el ceva, eă se freacă de ușă și latră domol.

Un bld mare de borș așteaptă cu lingurile lângă ei. O ridiche albă zămuște în sare. Cătălina lui Solomon își adună copilașii pe lângă dânsa și se pune la masă, cu Vetuca din brațele mănésii, care și-a supt degetuțele în leagăn până acuma, dar masa tot nu e deplin încunjurată. În frunte, în locu lui tat'so s'a pus acum Ion, în a lui nen'so Minu (abiă se ține drept pe lavișă și lingura aproape nu-i încape în gură), apoi Marica, mamă-sa cu Saveta, micuța, dar masa totuș e pustie...

Copiii sorb lacom din borș, apoi pescuiesc prin bld cu lingurile. Se mai încurcă uneori și atunci se amenință unul pe altul, ridicând lingurile deasupra capetelor ca pe niște măciuci micuțe.

— Mamă, Minu îmi ia bucătura mea!

— Ba bucătuia mea, mamă! — întărește Minu.

Marica se uită la frăților pricinași c'un aer bătrânesc. Și cu ochisorii ei albaștri parcă i-ar muștra:

— De ce nu sunteți buni și cuminiți ca mine, lel'voastră? Nu vedeți că tata nu-i acasă și mare cine vă despărți?

Catalina înghite a silă. Mai mult se face, decât mânâncă. Îmbucăturile îi stau în gât. Veteuca, mică și neștiutoare, sugedomol cu ochii la lampă. Tuțulea, pi-soiul, se tot ligărește pe lângă Minu și uneori îi fură mămăliguța din mână, sare hoțeste sub masă și molfăie acolo. Cuțuli latră tot mai nerăbdător afară.

În sfezile copiilor, fericiți în nevinovăția lor, neștiutori de durerile lumii, cina se gată, cu toatăcă mămăligă mai este. Minu cucue pe colțul mesii, iar motanul îi toarce la ureche. Catalina e tot împietrită pe scaunul ei, cu ochii și cu gândul departe. Marica stă și ea ca o bătrână, eu mânuțele încrucișate în poală. Și dela o vreme întreabă:

— Măicuță dragă, de ce nu mai vine tătutu și nenea din cătane? Catalina tresare, ca și când i-ar fi cetit copila gândul, de care se frământă și dânsa.

— Or veni ei, scumpă. Lasă, grijește Dumnezeu de ei.

Apoi tăcere. Se aude numai torsul lui Tuțulea și picurii de ploaie în fereastră.

Și întreabă iarăși copila:

— De ce sunt cătane pe lume, mamă? De ce?

Mama tace, cu ochii pironiți într'un colț. Nu prea știe nici ea ce să răspundă.

— De ce se bat oamenii, mamă? De ce se bat?

Aceeași tăcere adâncă. Se aude parcă și bătaia alor două inimi, muncite de aceeași întrebare. Una copleșită de durere, alta fragedă, copilărească, neînțelegătoare, de înger.

...În curând copiii se așază la culcare. Vetuca în leagăn, c'un suris ceresc pe buzuțele carnoase, Ion și Minu în pă-

cel, cu pisiul între dâșii. Marica s'a desculțat de opincile noroioase și stă acum în pat, pe țoiul aspru de lână, în genunchi, și se roagă lui Dumnezeu. Se uită spre Răsărit, la icoana lui Domnu Hristos și zice Tatăl nostru, Născătoarea. Apoi: Ingerelul.

Înger ingerelel meu
Roagă-te lui Dumnezeu,
Totdeauna fii cu mine
Și mă învață să fac bine.
Eu sunt mică,
Fă-mă mare.
Eu sunt slabă,
Fă-mă tare.
În tot locul mă 'nsoțește
Și de rele mă ferește.

Doamne ține pe mama,
Pe tata, pe nenea,
Pe cătane..

Catalina ascultă nemișcată, cu mâ-
nile la ochi. Afară bate vântul, sună
ploaia. Se aude foșnet umed, de poci.
Cuțuli, cănele, urlă dureros, prelung.

Fecioraşul moşului.

De Toma Cocişiu.

Zi de vară, într'o Sâmbătă.

Niculiţă împleteşte un biciu. E aproape gata, mai are să-i facă pleasna. La pleasnă vrea el să-şi arete meşteşugul. Va vedea al cui biciu va pocni mai vrăjmaş. Ştie el bine: lasă pleasnă lată, pocneşte ca din oală; lasă pleasna îngustă, pocneşte caşicum plescăe'apa la scaldă când o lovesc copiii cu palma.

Câţi copii nu vin la el: Fă-mi şi mie, fă-mi şi mie, dar el nu şi nu. Nu te poţi încrede. Dacă li-o faci, se mândresc şi zic că şi-au făcut-o ei. Ştie Niculiţă asta, că e păşit.

Cum trece firele de cânepă printre degete ca un meşteşugar iscusit, deodată întră repede pe portiţă tată-său. E schimbat la faţă şi trece pe lângă el şi nu zice nimic. Niculiţă lasă biciu şi pleasnă, tot, şi fuge în casă. Tată-său într'una cu gura

pe mamă-sa. „Să nu te aud plângând. Voi atâta știți“.

— Tu să ascuți de mamă-ta și de moșu-tău, dragu tatii. M'ai auzit? C'apoi fți aduc eu ceva. Un căruț ori o morișcă“. Niculiță dă din cap, c'a înțeles. Iese afară să-și isprăvească lucrul.

Biciu ca 'n palmă. Nici călți numai erau, niște puzderii amărîte mai sclipiau la soare. Dă el în dreapta, dă în stânga; pace bună. Nu-i și nu-i. Dar colo lângă gard guiță purcelul și se căsnește să-și desfacă picioarele din călți. Apucă cu gura și întinde cât poate. Niculiță îl ia de dinapoi cu o nueluță, purcelul prinde la fugă. Da' ce fugă: sare doi pași și cade mototol. Mai sare doi și iar zup de pământ. Niculiță râde să se prăpădească. Alți copii se uită din uliță prin gard și râd și ei și fac mare olălău.

Mamă-sa îl vede din casă, oftează și zice: „nu-i a bună, nu-i a bună, ce face copilul acesta“.

Tată-său iese din casă cu traista

doldora de merinde, îl ridică pe Niculiță de subsuori, îl sărută și iese iute la oracii, cari îl așteaptă în drum.

— Mamă, unde se duce tata? întreabă Niculiță.

— Cătană, dragă — răspunde mama.

Peste două săptămâni vine scrisoare dela tata. Niculiță o cetește și se ține fălos, că știe mai bine cetii ca mamă-sa. Pe moșu-său nici nu-l bagă în seamă. Nu știe nici peana s'o ție și dacă Niculiță i-o pune între degete și-i arată: moșule așa și așa, moșului îi tremură mâna, Niculiță râde, și râde și moșul cu pipa în dinți.

Satul se tot golește de oameni și se tot umple de scrisori. „Mare bătaie“ zic oamenii. — Și cu Rusu, și cu Sârbu, și cu Italianu. — Niculiță citește și scrie și la alții. Domnul învățător îl laudă iar muierile îi cumpără turte și zahăr. Niculiță vede bine la ce lucru mare a ajuns și acum nu mai umblă pe uliță gură-cască.

Când merge la școală, ori după un ulcior de apă el ține drumul.

Niculiță acum e mare. Ajunge la coarnele vacilor. El curăță și mătură prin grajd. El așterne paie proaspete la vite. La car el mână vacile. Își face glasul gros ca moșu-său și strigă și face larmă și pocnește cu biciul să gândească oamenii: „ăsta-i copil odată. Moșul cu cine se întâlnește zice: „N'are cine, dragu meu. Tată-său e la bătae“.

La plug el merge după vaci cu biciul pe umăr și tot cere dela moșul să-i dea și lui să ție de carne. Moșul îi face placul. Niculiță își înțepeneste mâinile, strânge din dinți, dar plugul îl poartă svâc la stânga, svâc la dreapta

De cu toamnă copilul e mai în putere, prinde și meșteșug și ară ca un plugar.

Tată-său e tot la tunuri. Niculiță știe uade: în Zara vechie. Acolo pușcă cu tunul după vapoarele Italianului și după mașinile de sburat. Le-a arătat domnul învățător pe hartă în școlă și copilul știe cașicum ar fi chiar acolo.

În altăaltă vară tot stă cu gura de moșu-său să-i cumpere coasă, că și Ionu Dinului are și nu-i mai mare ca el. Lucru, cam gingaș, gândește moșul, dar îi face pe voie.

Niculiță merge a fală prin sat cu coasa pe spinare. Amândoi, cu moșu, ies la câmp. „N'are cine — zice moșul cătră oameni — că tată-său e la bătaie“. Roua stă brobonată pe firele de iarbă. O pasere trece lin pe deasupra cătră pădurea vineție. Moșul ascute coasa, lic, lic, lic. Niculiță se avântă, coasa se implântă în pământ. Se căsnește s'o scoată, că el vrea să taie iarbă, nu pământ. Moșul se face, că nu-l vede. Dă Niculiță a două oară — tot așa. A treia oară — așisderea — Las-o Niculae, e bătrână, iarba, tu aici nu poți. Apucă-te de fân, — zice moșul cu blândețe.

Seara vin acasă „cosașii“. Pe pat o pălărie de postav cu un șinor vânăt de jur împrejur și un cănac stufos atârnat. Niculiță e mare acum.

Moș Crăciun.

De A. Melin.

Să vedeți, copilași dragilor, ce s'a petrecut cu Moș-Crăciun în iarna asta... Că erà să nu mai vie pe la casele oamenilor pământeni. Bietul Moș-Crăciun! Erà aci vremea să plece din albăstrimea curată a cerului spre lumea noastră de pământ. Sorocul sosise: în jos, pe sub nori, se purtau de colo până colo floricele de zăpadă și parcă se tot soeotiau, plutind peste sate și livezi, unde să se așeze? Sărbătoarea sfântului Nicolae trecuse hăt-demult și moșneagul de Moș-Crăciun încă nici gând de plecare. Nici tu toiag de drum, nici traistă căutată, nici merinde de colaci... Ce să fie asta Moș-Crăciune?

Stătea moșneagul în grădina raiului, deoparte, pe un trunchiu de măr, cu cakerul de barbă proptit pe genunchi, cu sprâncenele aplecate, și nici nu se clătia. Nu auzia nici glasurile de cântare ale co-

rului îngeresc, nici alautele, nici sunetele de chimvale ale heruvimilor, nimic. Părea stan de piatră. Și pe pământ oamenii postiau de multă vreme, așteptând Nașterea lui Hristos. Arhanghelul Gavril trimis pe pământ să mai aducă vești, spunea c'a auzit glasuri de colindă prin câte un sat și chivăre de crai la nește copilași... Se găteau, drăguții, de sfântul ajun. Și Moș-Crăciun tot pe buturuga lui de odihnă bătrânească... De pământ nici pomină... -

— Când are de gând să plece odată Moș-Crăciun? — Se întrebau sfinții lui Dumnezeu. Vremea trece și pământu-i departe: când o să ajungă cu amorțitele lui de ciolane? Ei, Moș-Crăciune, lasă odihna, că te așteaptă oamenii!

Moș-Crăciun nici mâc!

Nu-i glumă cu moșneagul — zise însuș sfântul Petru, portarul. O fi având ceva. Urnește-te, bătrânule, că te-apucă boboteaza!

Ci nu s'a urnit unchiașul. Din întristarea lui n'a putut să-l scoată nici în-

demnul apostolului. Ochii lui buni, cari în alte ierni luciau atât de dulce și erau atât de luminoși, acum înotau în lacrimi. Gura-i umbrită de mustața mătăsoasă, albă, acum nu mai purtă zimbet cald, ci adânci crețe de durere. Nu-și mai grijise nici de cojoc; pe umărul stâng i-se găurise, flueră vântul printr'ânsul. În căciula mițoasă de noatin, ramură de brad, nu. În desagă daruri pentru copilași buni, nu. Turtă dulce, nu. Costiță de porc, nu. Of, of, Moș-Crăciune...

Începuse sfântul Petru să-l ia mai cu asprimea. Îi puse mâna pe umăr:

— Prietine, ce gânduri ai? Hai, iați toiagul și pleacă. Ori, cum vrei să se nască Mântuitorul fără de Crăciun?

A clătinat din cap moșul cu durere, fără să se uite la toiagul cu colăcei și la desaga ninsă. Și zise:

— Sfinte Petre, eu nu mă mai duc pe pământ, a fost destul. Să căutați alt om în locul meu...

— Vai de mine, Moș-Crăciune, ce

spui? Se poate să nu te duci? Se strică rostul anului, se poticnește mersul sărbătorilor, se pierde creștinătatea. Doamne ferește!

— Nu, sfinte Petre, nu mă duc. Nu mai pot. Mă doare inima.. Of!

— Se duce povestea, moșnege. Trebuie să încheiem anul vechiu, să vie altul nou. Vremea nu se poate opri. Din partea bătrâneții 'ai putea, că încă nu ești trecut de tot, Crăciune. Eu sunt mai de ani și tot în slujbă. Iar când pescuiam eu în marea Tiberiadei, tu încă erai în fașă...

— Nu de bătrânețe mă plâng, sfinte Petre. Nu. Dar de cale îmi e. De pământ, de lumea oamenilor.. Nu mai pot. Ce-am văzut eu! Eu, drumarul păcii, călător peste câmpii tăcute de zăpadă, prin nopți limpezi cu stele schinteietoare, prietinel colinzilor duioase, tovarășul magilor din răsărit, a lui Valtezar, Gașpar și Melchior crai.. Înaintea pașului meu meu cântau îngerii văzduhului:

Pe pământ pace

Între oameni bună învoire...

Eram deprins să mă aștepte copilași cu ochi aprinși de bucurie sfântă, mame cu chip luminat, părinți îmbucurați, oameni ușurați de griji. Pe unde mergeam, uși deschise, odăițe calde, miros de fripturică bună, zimbete senine, lume împăcată. În Viflaim o iesle cu otavă moale, cocon tinerel în fașă de mătăasă, sân cald de măicuță sfântă, stea minunată în crucea nopții...

În sate dela subsuori de munte colindători, pe uliți fericire. Așa eră calea mea, vârhovnice. Pace între oameni, fericire în lumea toată, din creștet de răsărit până'n amurgit de apus... Așa.

Și ce-am găsit deodată? Dela nori la vale vnet greu, ca muget de tauri mulți, flăcări peste câmpuri, uruit de roți, tropot de copite, zingănit de săbii, răsboiu cumplit. Țeri peste țeri, noroade încleștate. Pe drumuri oști, crai înarmați, colinde plângătoare, zăpadă însângerată. Zimbetul meu de moș duios nu mai putea mângăia

copiii și mamele. Colacii mei nu mai opăciau sughițurile de plâns, nici desaga mea de bunătați...

Of, sfiate Petre, eu nu mai pot. Nu mai cunosc lumea și ea nu mă mai cunoaște. Să meargă altul. Sunt obosit, trimiteți-mă la odihnă în sânul lui Avram. Vreau să nu mai văd. De douăori am văzut lumea invrăjbită, de douăori crăciun cu sânge. Destul pentru bătrânețele mele slabe, sfinte Petre!

.. Zise moșneagul și plânse cu hohot. Barba lungă începuse să-i tresalte și jocul să se înmoale de lacrimi.

Sfinții din ceriu și-au întors capetele și i-a cuprins jalea. Maica Preacurată și-a acoperit fața ei preasfântă în maramă. A început să lăcrimeze și sfântul Petru de durerea moșneagului... Și a ajuns plânsul până la urechile preainalte ale Domnului Atotțiitorul. Îngerii au lăsat alautele lor de cleștar și Serafimii ghitarele de raze. S'a făcut tăcere în raiul tot...

— Moș-Crăciune — zise Domnul

Savaot — nu te da durerii. Nădejdea de mai bine e viața lumii. Pasă pe pământ cu mângăierile tale sfinte și ușurează lumea. Fă copiii să colinde, du-le daruri și bucurii, a lor e viitorul. Du-te, Moș-Crăciune...

Moș-Crăciun plecă fruntea sa înzăpădită și se închină cu plecare adâncă înaintea Domnului Dumnezeu, ca un copilăș supus.

— De trei ori am fost, Doamne, și nu am putut mângăia omenimea...

— De trei ori, Moș-Crăciune, și mai pasă odată, lumea e făcută să fie, să trăească. Du-i nădejde, du-i cântece de pace, colinzi întăritoare. Mai vestește odată pe Hristos Mântuitorul. Ingerii mei te vor însoți. Steaua dela Viflaim îți va străluci și ție și lumii învrăjbite.

Încă odată Moș-Crăciun!

...Moșneagul se lumineă. Puse mâna pe toiagul luciu, desaga pe umeri și, cu ochi vloi, plini de nădejde, plecă la drum

Intins pe calea norilor alburii, în jos,
spre lume.

*

Copilași dragilor, Moș-Crăciun e aci,
cu colinzi dufioase, cu nădejde de mai bine..

Moș-Crăciun, Moș-Crăciun.

La casa de creștin bun!

1916).

Acasă.

De Toma Cocișiu.

Vine tata, vine tata!

Copiii l-au zărit la îndoitura uliții,
l-au cunoscut și aleargă într'un suflet la
el. Linuca e mai sprintenă și mai mare
ca Ionel. Copilul se silește să-și miște
mai lute picioarele, dă și din mâni, numai
să ajungă pe Linuca. Dacă vede că l-a
întrecut cu mult Linuca se lasă jos și
plânge. Tata îi ia pe amândoi de mână
și în pasul lui Ionel merg tus-trei cătră
mama, care stă în poartă cu ochii plini
de lacrimi de bucurie.

Linuca întreabă: — Tată unde ai fost?

— Prins la Rusu — zice tata.

Copila îngână vorbele; a mai auzit ea pe mamă-sa zicând așa, dar ea nu știe nimic din toate acestea. Mama caută ceva de mâncare. Se pun toți la masă. Linuca în frunte și pe genunchii tatii stă Ionel.

Se aude în sat, că a venit Ion al lui Dumitru din Rusia și vin copiii din vecini să vadă ce-i. Lui Ionel i-a adus tata o muzică. Linuca se bucură, că i-a adus o năframă cusută cu fire de aur. Acum es amândoi în uliță să-și arete comorile. Copilele se uită mirate la năframă, câte una pune mâna pe ea, dar și-o trage repede. Linuca dă năframa să și-o pue una în cap, apoi toate o cer să vadă cum le stă de bine.

Ionel zice cu muzica, ceilalți copii se uită cu jînd la el. Vin copiii din alte uliți se pun pe brânci și se uită la muzica lui Ionel.

Pe Niculae îl strigă frate-său acasă. Vine rândul lui Gheorghe: să aducă bu-rueni la purcei. Ion trebuie să meargă cu carul să stea înaintea vacilor. Tot scade ceata.

Ionel rămâne singur. Nu se dă. Suflă mereu în muzică. Nu mai are așă putere, suflă mai încet. Tot mai încet. Acum numai scârțâe. Adoarme copilul. Muzica îi cade din mână, sclipește în soare. Pisicul demult îl caută pe Ionel. Pe uliță nu cam iese, că dau copiii după el cu grunzi de pământ. Acum a dat de Ionel în uliță și e numai singur. Stă și se miră ce-o fi sclipirea aceea de-ți fug ochii, și roșata aceea ca o flacără. Întinde la muzică laba cu ghiarăle scoase și răschirate. Nu face nimic. O miroasă. O întoarce pe altă parte. Nu mișcă. O tot trage, o tot împinge, mai eu botul, mai eu laba. O vără pe sub poartă și o scoate în curte.

În cornul căsii bate soarele tare. Acolo-i place, acolo-și duce jucăria. Se

sue sus pe podmol și sare pe muzică. Iar se sue, iar sare. De mai multe ori. O miroasă. O linge. Râcăe pământ și o astupă în țărână. Se sue pe podmol, sare la muzică și-o descopere. Fuge cașicând s'ar speria. Apoi se repede înapoi ca o săgeată.

La jucăria în două labe și-o aruncă peste cap și se întoarce iute să vadă n'a fugit.

Un câțel trece frecându-se de pâlân, prin crepăturile de scânduri vede pisicul și se hârăe asupra lui. Pisicului i-se sburlește părul de frică, fuge mâncând pământul și-i e teamă să mai vie la muzică.

La hârâitul câțelului Ionel se deșteaptă. Muzica nicăiri. Începe să plângă. Mama îl aude și dă fuga la el, gândește că a pățit ceva. Ionel cere muzica și mama n'are de unde să i-o dea. Copilul nu înceată din plâns. Se scoală și tata. Se trântise pe pat să se odihnească, că nu durmise de două nopți. Acum nu-l prindea somnul.

Iasă și tata la Ionel în curte și-l înreabă de ce plânge. Ionel nu zice nimic, tîdar Linuca îl spune că și-a pierdut muzica. Ionel se scâncește cu mâniile la ochi.

— Hai să o căutăm — zice tata și-l ia de mână. Tata nu mai are grija muzicel se uită prin curte și plănuește în gând. Cumpăna la fântână stă plecată într'o parte. Vârful șurii e descoperit. Pălsnul trebuie răzimat și încă câte-or trebui?

Mama aduce lui Ionel, ca să-l împace, un chip cu cătane și cu tunuri. Ionel se bucură. Îl întoarce și pe față și pe dos. Uită muzica. Tata taie lemne. Mama vede de cină. Linuca iese înaintea porceilor, că nu știu veni acasă. Umbrele înserării se lasă peste sat. Focul pălpăie în sobă. De adineaori a început un vînt rece de primăvară și trece vâjeind pe deasupra căsii.

La Ion al lui Dumitru e mare bucuria. Tata e acasă. S'au văzut cu toții odata sub un coperiș.

Nicușor.

De Al. Ciura.

Nicușor se înapoia de la examen.

Ținea subsuoară cărțile de premiu; era cea dintâiu biruință a lui, la vârsta de șapte ani.

Reușise cel dintâiu și domnul protopop îi mângâiasse părul bălan, spunându-i să se poarte tot așa de brav, și să facă bucurie părinților.

I-s'a părut lui, ori glasul părintelui-protopop tremurà aievea, când îi vorbea și ochii par'că îi străluceau în lacrimi.

Nu-și putea da seama, dar nu înțelegea pentru ce mamă-sa a ieșit mai curând de la examen și nu l-a așteptat să-l ducă acasă de mână, și să-i cumpere bomboane, cum îi făgăduise, cu o zi înainte.

Se liniști însă repede, când dete cu ochii de bunicul, ce-l așteptă în dreptul școlii. Bunicul îl sărută pe mândoi obrazii, îl saltă de două ori în aier, și-l bătă pe umeri, ca pe un școlar harnic ce a fost.

Îi luă bomboane și prăjituri și îi spuse, că de ziua lui îi va aduce sfântul Niculae, călușelul de lemn, pe care de mult îl ochiă, când trecea pe lângă prăvălia din piață.

Dar și bunicul părea că se încurcă în vorbă și ochii lui vineți păreau acum mai cenușii și mai șterși.

* * *

Ajunși acasă, Nicușor rămase iarăș bănuitor.

Mamă-sa îl sărută și îl mângăie, îl îmbie cu bucatele cele mai bune, dar ochii ei erau roșii de plâns, și el luă bine sama, că mamă-sa nici nu s'a atins de bucate.

Ce eră?

Pentru întâia oră un gând negru și posomorât încercă să pătrundă în creierul lui de copil plăpând. Încercă se pătrundă — dar nu izbuteă. Își aruncă privirea, pe furis, înspre bunicul, dar acesta mănca tăcut, cu ochii în farfurie, și o lacrimă i-se prelingeă dealungul feței. Nicușor vedeă bine, cum lacrima strălucia în soare

cum se strecoară încet-încet, până ajungând în dreptul nasului, se rostogolește, cu un salt repede, în barba albă a bunicului.

Și iarăș gândul cel posomorit încercă să-l ia în stăpânire.

Înțelegeă acum, cu mintea lui de copil, că în casă s'a sălășluit o taină, o durere, pe care vor să i-o ascundă.

* * *

După masă, când ieși cu bunicul în foișor, încercă să fie cât mai drăguț, ca să-i smulgă taina.

li aprinse luleaua, se urcă pe genunchii lui și se jucă cu fumul, ee se strecoră, printre mustețele lui albe-gălbui.

Apoi deodată, îl prinse cu mâinile de după gât și îl întrebă, șoptindu-i la ureche:

— Bunicule, pentru ee a plâns mama?

— N'a plâns, puiule, n'ai luat tu seama...

— Nu.. dar bunicul pentru ce a plâns?...

— Nicușor, ce vorbești tu?

— Da, am văzut.. am văzut, cum ți-a curs lacrima pe obraz și a căzut în barbă... Uite-o!...

Și el încercă să o găsească printre firele albe.

Bunicul zimbì.

— Nicușor puiule, ți s'a năzărit...

Dealtcum ochii bunicului au slăbit, căci bunicul e bătrân... Dacă mă uit cătră soare... mă dor ochii, și-mi lăcrimează...

Și bunicul îl legănă pe genunchi și îi cântă încet-încet, pe nas, voind să-l adoarmă, ca și alte-dăți.

Dar Nicușor nu se lăsă amăgit.

Vedeà el bine, că vor să-i tăinuească ceva, și așteptă să afle, ce erà.

Portița se deschise scârțîind și Ghiță, din vecini, se opri în prag, necutezând să între. Știea el bine, că bunicului nu-i place, să-l vadă împrietinindu-se cu Nicușor. Erà și mai mărișor și mai ștregar, și bunicul îl seoteà afară, de câte-ori îl vedeà.

Deastă dată se întâmplă o minune.

Bunicul, cât ce-l văzù, începù a-i zimbì cu prietinie.

— Vîno, Ghiță, vîno și treceți în grădină cu Nicușor. Și se vă jucați ea doi copii cuminți, că vă dau prăjituri și bomboane!

* * *

Cei doi copii se strecurară repede în grădină, bucuroși că se pot scaldă în gârlă.

Nicușor aduse pachetul cu bomboane și prăjituri.

Când se postară la umbra salcâmiilor, Ghiță începù deodată:

— Ai auzit?

• — Ce să aud?

— Ai auzit, că a murit tată-to?

Nicușor rămase cu gura căscată.

— Cine a spus?

— Știe tot orașul. A venit telegramă pentru mamă-ta. De aceea a ieșit așa de iute, dela examen. Ție nu vor să-ți spună

dar eu îți sunt prietin și am venit să-ți spun...

Nicușor simți, că buza din jos începe să-i tremure, urechile începură să-i vâjâie, lacrimi mari îi izvoriau din ochi... în vreme-ce el striga, cu sughituri:

— A murit tata... l-au omorît în bătaie...

Ghiță îl mângâia și plângea și el.

— Nu țipă, dragă Nicușor. O să vină bunicul și mamă-ta și mă alungă, dacă află, că eu ți-am spus. Nu plânge, dragă Nicușor... Poate nici nu e adevărat...

* * *

Spre seară, când cei doi prietini se scaldaseră în gărlă și Nicușor făgădui că nu spună nimic bunicului, se înapoiară.

Bunicul era tot în foisor și masa era așternută pentru cină. Ghiță se strecură prin porțiță, ca și când i-ar fi fost teamă.

— Unde e mama? — întrebă Nicușor.

— E bolnavă... azi te culci cu bunicul.

Copilul înțelese.

Se strecură la patul mamei, îi sărută mâna și ieși apoi să mănânce cu bunicul.

Il privià pe furis, și cum il vedeà așa de liniștit, i-se făcù milă gândindu-se: „bunicul nu știe, săracu!“...

În așternut el se rugà, înainte de culcare: „Doamne ține pe tata și pe mama și pe Bunicu și pe Nicușor“... Apoi deodată începù a plânge:

— Bunicule, e adevărat, că a murit tata?

— Cine ți-a spus?

— Nimeni... văd eu, că mama tot plânge...

— Ți-a spus ștrengarul de Ghiță..

— Știe tot orașul... numai eu nu știu și bunicul...

Atunci începù a plânge iarăș, și bunicul îl îmbună și îi șoptea la ureche: „Nu plânge, că te aude mama“.

* * *

Spre zori, Nicușor se liniști.

Creierul lui de copil cuprindea acum țaina cea dureroasă. Grozav il dureà capul, simția parcă, cum vestea grozavă i l-a despicat, ca să pătrundă până la creierul lui.

Dela o vreme se simția așa de obosit, așa de bun.

Vedeă el bine, că trebuie să tacă, să nu supere pe mamă-sa. Și o rază de mângâiere îi lucea slabă, ca din depărtări mari, la gândul: „poate nici nu e adevărat!”

Când bunicul intră în odaie, soarele era sus.

Nicușor dormia și fața lui era luminată de un zimbet: visă cu tatăl-său.

Bunicul izbucni și el în lacrimi:

— Visează, Nicușor puiule, visează! Te vei trezi din acest vis în o lume mai bună și mai fericită. Eu n'o voi ajunge-o! Dar voi, căroră Dumnezeu v'a mai rânduit zile, veți avea parte de ea... veți primi răsplata pentru tot ce ați suferit. Da, puiul bunicului, sfânta Scriptură spune: „fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia“.

Se aplecă asupra lui și-l binecuvântă, sărutându-i pletele bălaie.

CUPRINSUL.

1. Dela cei rămași acasă de A. Melin	3
2. Feciorașul moșului de T. Cocișiu	15
3. Moș Crăciun de A. Melin	20
4. Acasă de T. Cocișiu	27
5. Nicușor de Al. Ciura	32

—*—

